

JU Dom starih "Podgorica"

UTVRĐIVANJE STAVOVA GRAĐANA O INSTITUCIONALNOM SMJEŠTAJU STARIJIH OSOBA

PRIKAZ REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Jelena Šofranac, Dragana Pešić i Jana Radović

Podgorica, avgust 2022. godine

SADRŽAJ:

Uvod	1
Pregled sprovedenih istraživanja	2
Metodologija istraživanja	3
Instrument istraživanja	3
Opis uzorka	4
Rezultati istraživanja	4
Socio-demografske i iskustvene karakteristike ispitanika	4
Rezultati upitnika za utvrđivanje stavova građana o institucionalnom smještaju starijih osoba	8
Preporuke i ograničenja sprovedenog istraživanja	17

Izrazi koji se u ovom dokumentu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Uvod

U skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti i Odlukom o izmjeni i dopuni odluke o organizovanju javne ustanove za smještaj odraslih lica sa invaliditetom i starih lica ("Službeni list Crne Gore", broj 6/19), djelatnost Doma obuhvata:

- Pružanje usluga smještaja odraslim licima sa invaliditetom i starim licima;
- Pružanje usluga podrške za život u zajednici;
- Pružanje savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga;
- Pružanje stručne podrške i sprovođenje odgovarajuće obuke pružaocima usluge porodičnog smještaja;
- Radno-okupaciono angažovanje, koje se odnosi na obezbjeđivanje radne i okupacione terapije, kulturno-zabavnih aktivnosti i sl;
- Zdravstvenu zaštitu koja se obezbjeđuje, u skladu sa propisima o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju.

Usluga smještaja odraslih i starih lica pruža se korisnicima kojima je neophodna zaštita i podrška za život u bezbjednom okruženju, kao i podrška za održanje ili unaprjeđenje kvaliteta života. Usluga smještaja obezbjeđuje se odraslom i starom licu: sa invaliditetom; koje je žrtva zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i nasilja u porodici ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva; koje je beskućnik; i kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite. (Pravilnika o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja odraslih i starih lica, "Službeni list Crne Gore", br. 058/14, 021/16, 015/18, 065/19).

Shodno Pravilniku o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja odraslih i starih lica podrška korisniku određuje se u odnosu na sposobnost neposredne brige o sebi i učestvovanje u aktivnostima života u zajednici, a razvrstava se u četiri stepena. Podrška prvog stepena pruža se korisniku koji nije sposoban da se samostalno brine o sebi i uključi u aktivnosti dnevnog života u zajednici. Podrška drugog stepena pruža se korisniku koji može da brine o sebi i da se uključi u aktivnosti dnevnog života u zajednici uz pomoć drugog lica. Podrška trećeg stepena pruža se korisniku koji može da brine o sebi i da se uključi u aktivnosti dnevnog života u zajednici uz nadzor i podršku drugog lica. Podrška četvrtog stepena pruža se korisniku koji može samostalno, odnosno uz podsjećanje da obavlja sve životne aktivnosti.

U "Izveštaju o radu ustanova za smještaj odraslih lica sa invaliditetom i starih lica u Crnoj Gori za 2021. godinu" navodi se da uslugu smještaja pružaju tri javne ustanove: JU Dom starih "Grabovac" Risan, JU Dom starih "Bijelo Polje" i JU Dom starih "Pljevlja". Pored njih licencirana su i dva privatna doma "Duga" i "Nana" (Danilovgrad). Ukupni smještajni kapaciteti svih pet domova su 634, a njihova popunjenost na 31.12.2021. godine iznosila je 520 što je 82.02%. Ukupan broj podnijetih zahtjeva za smještaj u 2021. godini je 379.

U Izvještaju se takođe navodi da je, u odnosu na prethodni period, broj zahtjeva za smještaj starijih i odraslih koji nisu u mogućnosti da brinu o sebi u porastu. Ovim korisnicima, zbog složenog zdravstvenog stanja (narušeno zdravlje, terminalna faza bolesti) neophodna je kontinuirana pomoć drugog lica, odnosno prvi stepen podrške. Od ukupnog broja korisnika koji su na listi čekanja za uslugu smještaja, polovina je onih kojima je potreban drugi stepen podrške. (Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, 2022)

Pregled sprovedenih istraživanja

U Crnoj Gori nisu brojna istraživanja koja se odnose na starije osobe, postojeće usluge podrške i druge značajne teme za ovu populaciju. Tako su dostupna samo dva istraživanja koja sadrže podatke o domskom smještaju. Njihovi rezultati nalaze se u nastavku i osnov su za kreiranje pojedinih tvrdnji upitnika koji smo pripremili za potrebe ovog istraživanja.

NVU “Naše doba” je 2014. godine sprovodilo projekat pod nazivom “Život i u domu”. U okviru projekta rađeno je istraživanje koje je obuhvatilo 17 korisnika domova starih “Grabovac” i “Bijelo Polje”, kao i 22 zaposlenih ove dvije ustanove. Sa korisnicima su rađene fokus grupe, dok su zaposleni popunjavali anketu. U pokušaju da se odgovori na pitanje zašto neki ljudi ne prihvataju domski smještaj zaključak istraživanja je sledeći: “Kada se analiziraju razlozi zbog kojih ljudi u Crnoj Gori nerado prihvataju smještaj u dom za starije osobe zaključuje se da smještaj u dom dominantno percipiraju kao „sramotu“, koju prati nebriga porodice i sažaljevanje okoline. Osoba koja odlazi u dom je pod takvom stigmom. Odlazak u dom označava priznavanje sopstvene nemoći, a ljudi to ne žele i ne vole da tako misle o sebi. Boravak u domu vide kao socijalnu izolaciju, što je jedan od osnovnih ljudskih strahova, i to izaziva strepnju od “obilježnosti” osobe kao napuštene, usamljene, nemoćne.” (NVU “Naše doba”, 2014) U istraživanju su zabilježeni i odgovori korisnika koji ukazuju da se ovaj stav mijenja na bolje i da glavnu ulogu imaju promoteri života u domu, tj. sami korisnici. Istraživanje pokazuje zanimljiv podatak da većina zaposlenih sa izraženom ambivalencijom razmišlja o smještaju sopstvenih roditelja u dom, dok su odlučniji kada je u pitanju njihov boravak u domu u nekoj daljoj budućnosti (većina zaposlenih bi se odlučila za boravak u domu). Korisnici naglašavaju da je život u domu suprotan onome što ljudi često misle i da nisu „zarobljeni“ već da imaju mnoštvo sadržaja ali i usluga koje su im dostupne, što navode kao glavne prednosti. Na pitanje kakvi nam domovi trebaju zaključak ovog istraživanja je sledeći: “Što se tiče domskog smještaja, vlada uvjerenje da bi prilagođavanje na takav život bilo lakše kad bi se domovi gradili u mjestima gdje stariji žive. Tako oni ne bi prekidali kontakt sa svojom sredinom.” (NVU “Naše doba”, 2014) Ovo je potvrđeno i u istraživanju koje je sprovela JU Dom starih “Podgorica”.

U “Istraživanju o položaju starijih osoba i njihovom zadovoljstvu uslugama podrške” (E3 Consulting, Šofranac, Kovačević, Jakanović, 2019), čiji je finalni izvještaj Crveni krst Crne Gore objavio 2019. godine, na pitanje “Ukoliko se ukaže potreba da li biste koristili usluge

doma za starije” 64.8% ispitanika je odgovorilo sa da. Od onih koji su naveli da ne bi koristili usluge doma, najveći procenat (34.1%) je kao razlog naveo da nema potrebe, jer porodica brine o njima. Važno je istaći da je ovim istraživanjem bilo obuhvaćeno 900 starijih osoba, iz 9 opština, pri čemu je 600 ispitanika birano metodom slučajnog uzorka, dok je 300 njih izabrano iz baze korisnika socijalnih servisa više pružaoca usluga. Kada se uporede odgovori ove dvije grupe, primjećuje se da su ispitanici koji su već korisnici nekih usluga, za nijansu spremniji na odluku o boravku u domu (68.9% ispitanika iz uzorka od 300 ispitanika u odnosu na 62.9% iz uzorka od 600 ispitanika).

Metodologija istraživanja

Istraživanje na temu “**Utvrđivanje stavova građana o institucionalnom smještaju starijih osoba**” realizovano je u periodu od 20. jula do 4. avgusta 2022. godine. **Cilj** istraživanja je bio utvrđivanje stavova građana o smještaju starijih osoba u ustanove za pružanje ove usluge, odnosno na koji način građani doživljavaju život u domu, ali i kako gledaju na donošenje odluke o smještaju. Istraživačko pitanje koje je polazni osnov istraživanja je šta ispitanici misle o domskom smještaju starijih, a **hipoteze** su bile sledeće:

- Većina ispitanika će imati pozitivan stav o domskom smještaju.
- Ambivalentan stav ispitanika očekivan je za tvrdnje koje se odnose na smještaj roditelja u dom, kao i sopstveni izbor boravka u domu.
- Većina ispitanika će imati pozitivan stav o većem ulaganju u dalji razvoj usluga podrške za život u zajednici, u poređenju sa ulaganjem u izgradnju novih domova.

Navedene hipoteze kreirane su na osnovu velikog interesovanja koje trenutno vlada za smještaj u JU Dom starih “Podgorica”. Naime, iz razgovora sa potencijalnim korisnicima i njihovim porodicama uočeno je da većina ljudi na pozitivan način razmišlja o životu u domu, ali da je istovremeno jako teško donijeti odluku o tome da se roditelji smjeste u dom. Očekivanja su takođe bazirana na rezultatima istraživanja koji su gore navedeni.

Instrument istraživanja

Istraživanje je sprovedeno distribucijom i popunjavanjem online upitnika (google forms), koji su za potrebe istraživanja kreirali zaposleni JU Dom starih “Podgorica”. Upitnik se sastojao iz dva segmenta, prvog, koji se odnosio na socio-demografske karakteristike i iskustvo ispitanika i drugog, koji je podrazumijevao tvrdnje o institucionalnom smještaju starijih. Prvi segment je imao ukupno 14 pitanja (pol, godine starosti, mjesto stanovanja, bračni status, obrazovanje, trenutni status, selo/grad itd.), dok je drugi imao ukupno 15 tvrdnji. Tvrdnje su kreirane na osnovu najčešćih komentara o institucionalnom smještaju starijih koje su sami autori imali priliku da čuju tokom višegodišnjeg iskustva rada u oblasti socijalne zaštite. Među njima su jednako bili zastupljeni i pozitivni i negativni komentari, dok se poslednje tvrdnje odnose na ispitivanje mišljenja o daljem razvoju usluga podrške

starijima. Ispitanici su dobili instrukcije da treba da označe stepen u kojem su saglasni sa navedenom tvrdnjom na petostepenoj skali, pri čemu je 1 uopšte se ne slažem, a 5 u potpunosti se slažem. Procijenjeno trajanje popunjavanja upitnika je od 5 do 10 minuta, a istraživanje je bilo anonimno. Online forma upitnika izabrana je kao najekonomičnija, najefikasnija i najlakša za distribuciju i popunjavanje, uzimajući u obzir veliku upotrebu pametnih telefona u društvu.

Opis uzorka

Ciljna grupa kojoj je istraživanje bilo namijenjeno su građani Crne Gore uzrasta od 16 do 75 godina. Uzorkom se željelo obuhvatiti 500 ispitanika različitih kategorija (stariji maloljetnici, punoljetne osobe, osobe srednjih godina, starije osobe, osobe koje žive u gradu, na selu, različitog obrazovanja itd) iz svih opština Crne Gore. Dakle, upitnik je ciljano distribuiran starijim maloljetnicima i mlađim osobama čiji su roditelji u budućnosti potencijalni korisnici doma, ljudima srednjih godina, a koji su možda već u fazi pružanja podrške svojim roditeljima, kao i samim starijim osobama koje mogu samostalno da odluče da li žele da idu u dom i da li im je ovaj oblik podrške prihvatljiv.

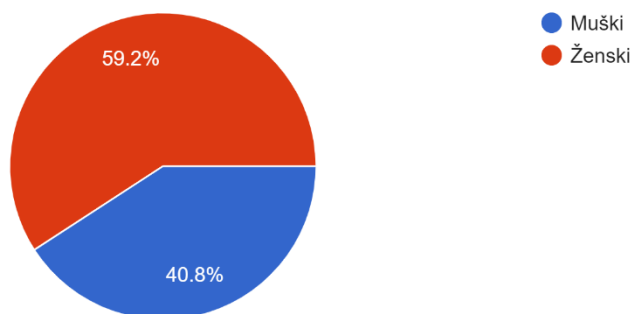
Uzorak je po svojim karakteristikama prigodan što u mnogome ograničava mogućnost generalizovanja dobijenih rezultata. Ovo posebno jer je jedan dio upitnika distribuiran po principu “sniježne grudve” tj. određeni broj ispitanika imao je zadatak da uputi na druge ispitanike. Bez obzira na navedeno, dobijeni rezultati mogu biti dobra osnova za naredno istraživanje koje se može sprovesti primjenom istog upitnika, ali sa slučajnim uzorkom.

Rezultati istraživanja

Socio-demografske i iskustvene karakteristike ispitanika

1. Pol?

600 responses

U istraživanju je učestvovalo ukupno **600 ispitanika**, od čega 355 žena i 245 muškaraca.

Kada su u pitanju godine starosti ispitanika raspodjela je sledeća:

Od 15 do 20 godina starosti – 52 ispitanika

Od 21 do 30 godina starosti – 155 ispitanika

Od 31 do 40 godina starosti – 223 ispitanika

Od 41 do 50 godina starosti – 100 ispitanika

Od 51 do 60 godina starosti – 44 ispitanika

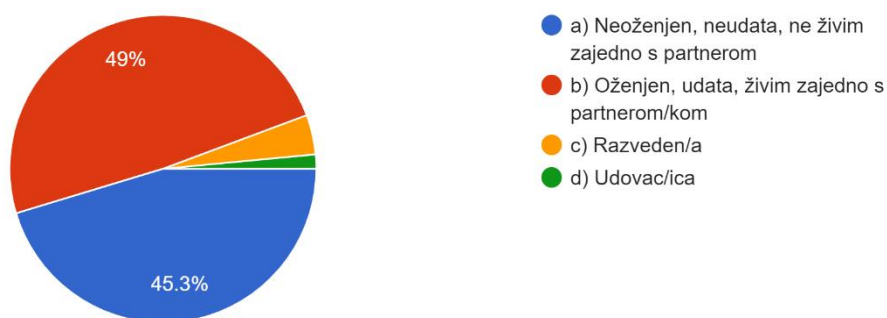
Od 61 do 75 godina starosti – 26 ispitanika

U istraživanju su učestvovali ispitanici iz ukupno 21 opštine. Najviše ih je bilo iz Podgorice 421, dok je raspodjela po drugim opštinama sledeća: Nikšić – 40; Berane – 24; Kotor – 19; Herceg Novi – 13; Pljevlja – 11; Cetinje – 7; Plav – 7; Bijelo Polje – 8; Bar – 6; Kolašin – 6; Budva – 5; Danilovgrad – 6; Andrijevica – 3; Gusinje – 2; Rožaje – 2; Tivat – 3; Tuzi – 2; Petnjica – 3; Mojkovac – 4; Žabljak – 1. Sedam odgovora se tretira kao nevažeći jer je zbog grešaka u kucanju nemoguće zaključiti koji je odgovor.

597 ispitanika odgovorilo je na pitanje da li žive na selu ili u gradu. Njih 89.6% živi u gradu, dok preostalih 10.4% živi na selu. Tri ispitanika nisu dala odgovor na ovo pitanje.

4. Bračni status?

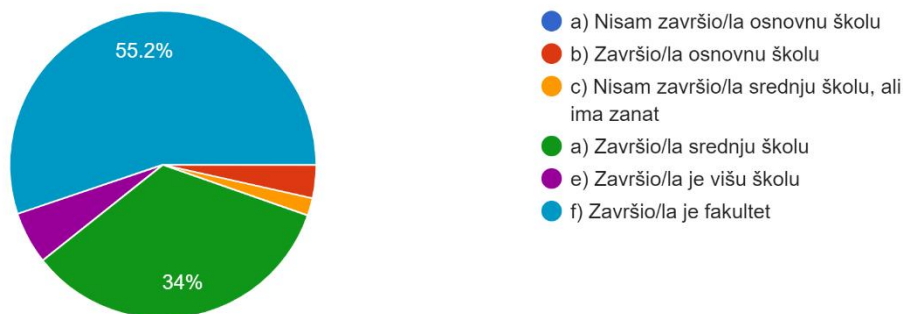
600 responses

Kada je u pitanju bračni status 294 ispitanika spadaju u grupu oženjen, udata ili živi sa partnerom/kom. 272 je onih koji su neoženjeni, neudati, ne žive sa partnerom/kom, dok je 25 razvedenih i 9 udovaca/ica.

5. Obrazovanje (posljednja završena škola)

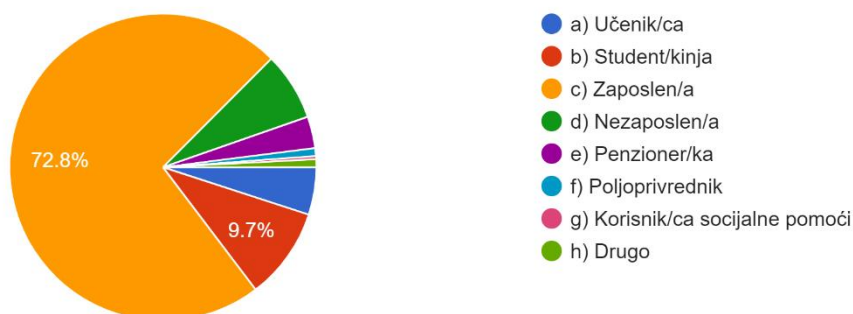
600 responses

Najveći broj ispitanika, tačnije njih 331 je završilo fakultet. 204 ispitanika je završilo srednju školu, dok je 33 završilo višu školu. Od ukupnog uzorka 21 ispitanik je završio osnovnu školu, a 11 zanat.

6. Trenutni status

600 responses

U odnosu na trenutni angažman najveći je broj onih koji su zaposleni, tačnije 437. Nezaposlenih je 43, dok 58 ispitanika studira. 30 ispitanika su učenici, 20 penzioneri, 5 je poljoprivrednika, a svega 2 su korisnici socijalne pomoći. 5 ispitanika je označilo odgovor drugo.

Na pitanje da li su korisnici neke usluge podrške, najveći broj ispitanika odgovorio je da nisu, njih ukupno 96.2%. Među ispitanicima je 1 korisnik narodne kuhinje, 1 korisnik dnevnog boravka, 3 korisnika domskog smještaja, 5 korisnika usluge pomoć u kući, 6 korisnika usluga Crvenog krsta i 7 onih koji su naveli da koriste druge usluge podrške.

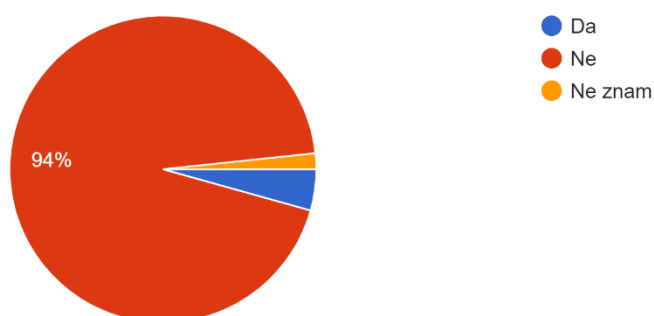
91.2% ispitanika održava redovan kontakt sa članovima uže i šire porodice. 6.2% ispitanika kaže da je to u manjoj mjeri nego što bi voljeli. 2.2% ispitanika nema redovan

kontakt sa članovima uže i šire porodice, dok 0.5% njih navodi da nemaju članove porodice.

82% ispitanika nema hronično oboljenje i ne boluje od neke bolesti. Na isto pitanje 7.8% ispitanika je odgovorilo da ne zna, dok je 10.2% onih koji imaju neko oboljenje. Na pitanje da li imate neku vrstu invaliditeta 3.2% je odgovorilo pozitivno.

12. Da li je neko od Vaših članova uže ili šire porodice smješten u Domu za stare?

600 responses

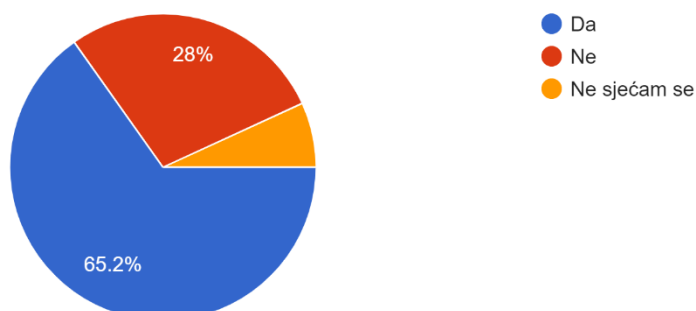

Samo 26 ispitanika je odgovorilo pozitivno na pitanje da li je neko od Vaših članova uže ili šire porodice smješten u domu za stare.

Kada je u pitanju informisanost ispitanika, oni su u najvećem procentu (65.2%) u proteklih pola godine čitali ili slušali informacije o domskom smještaju. 76.2% ispitanika je čulo da se u Podgorici otvara Dom starih, dok je 21% onih koji nisu upoznati sa tim.

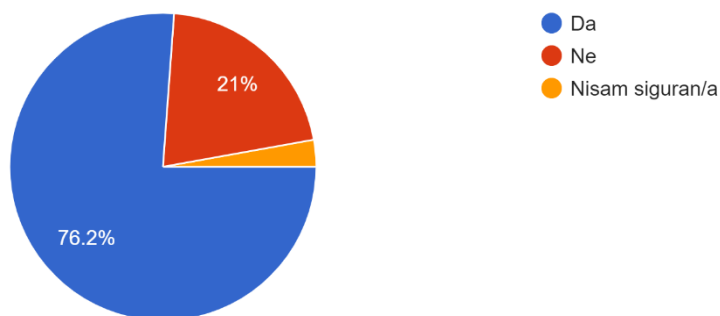
13. Da li ste u proteklih pola godine čitali, slušali bilo kakve informacije o domskom smještaju za starije?

600 responses

14. Da li ste čuli da se u Podgorici otvara Dom starih?

600 responses

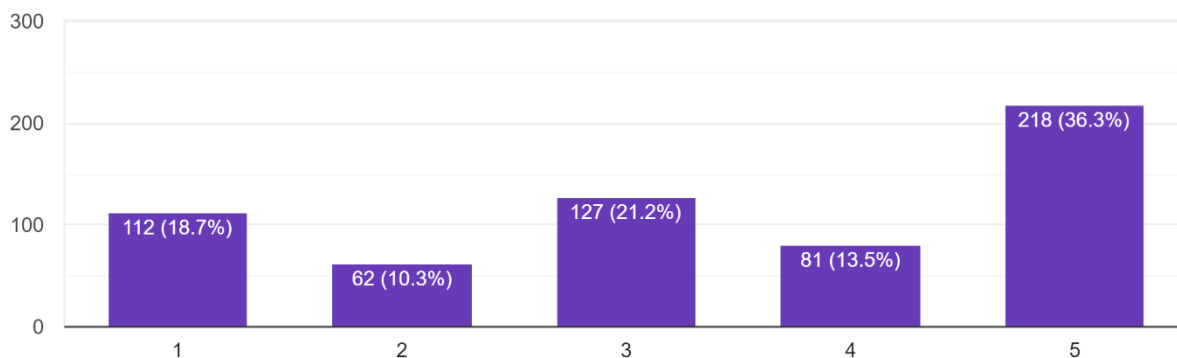
Rezultati upitnika za utvrđivanje stavova građana o institucionalnom smještaju starijih osoba

Analiza podataka dobijenih na Likertovoj skali obuhvata deskriptivnu analizu, tačnije određivanje frekvencija pojedinih kategorija na skali, uz grafički prikaz rezultata.

- 1 – uopšte se ne slažem
- 2 – ne slažem se
- 3 – I slažem se i ne slažem
- 4 – slažem se
- 5 – u potpunosti se slažem

1. Ljudi treba da se smjeste u Dom samo onda kada o njima nema ko da brine.

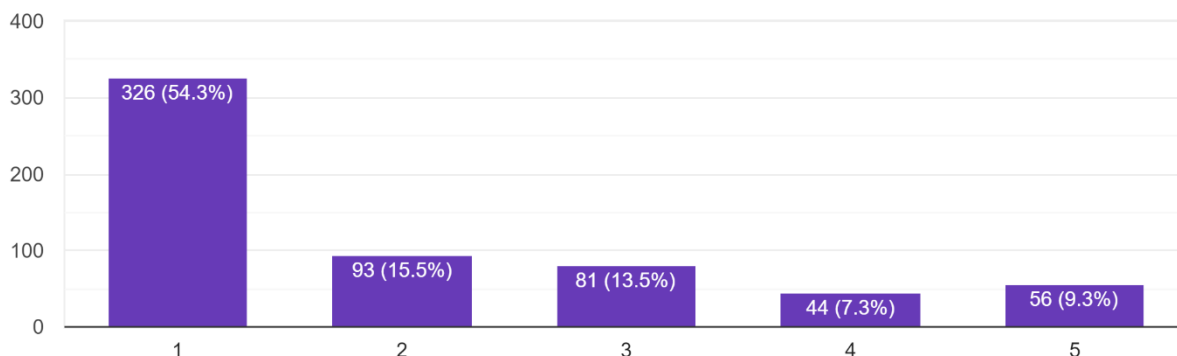
600 responses

Prva tvrdnja definisana je na osnovu iskustva autora koje ide u prilog tome da se porodica na domski smještaj svojih najbližih najčešće odlučuje kao na poslednje dostupno rešenje, nakon što su iscrpljeni svi ostali resursi i mogućnosti. Takođe, primijetno je da najveći broj starijih koji se sami prijavljuju za dom, zapravo jesu oni koji nemaju bližih članova porodice koji bi mogli brinuti o njima, ili ne žive u blizini. Kao što se može vidjeti na grafičkom prikazu, ispitanici su u najvećoj mjeri u potpunosti saglasni sa tvrdnjom, međutim nije zanemarljiv procenat (18.7%) onih koji se uopšte ne slažu sa navedenim, kao i onih koji su bili neodlučni (21.2%). Ovo se može tumačiti kao mišljenje da stariji ne moraju ići u dom samo onda kad o njima nema ko da brine, već i iz drugih razloga, npr. bolja njega, socijalizacija, pravo na izbor („Ne želim nikoga da opterećujem“)...

2. Djeca koja dozvole da se njihovi roditelji smjeste u Dom ili ih sami tamo smjeste nisu dobra djeca i ne vode računa o svojim roditeljima.

600 responses

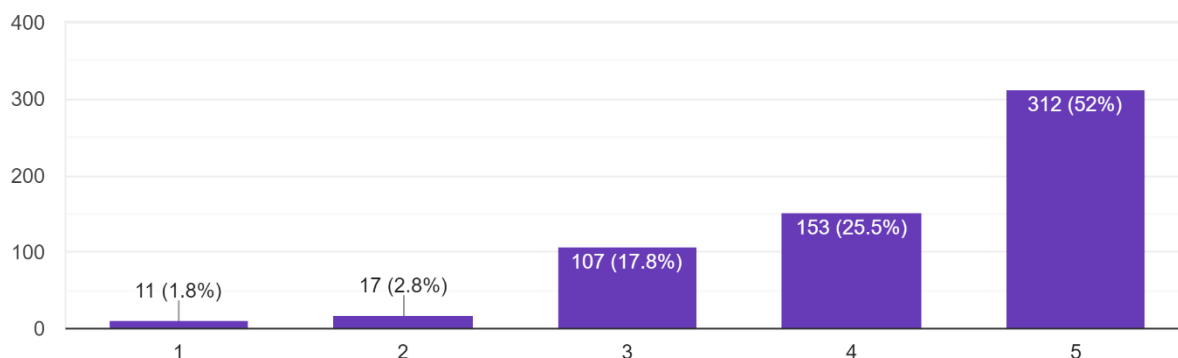

Godinama unazad, u praksi je postojala velika osuda porodice čiji bi član bio smješten u domu. Negativni komentari prvenstveno su se odnosili na djecu koja nisu brinula o svojim roditeljima, pored svega što su činili za njih cijeli život. Ovaj događaj često bi bio tretiran kao sramota porodice, a odluka se teško donosila između ostalog, zbog osude zajednice. Međutim, rezultati ovog istraživanja upućuju na to da se ispitanici u najvećem procentu (54.3%) uopšte ne slažu sa tvrdnjom da djeca koja dozvole ili sama smjeste roditelje u dom, nisu dobra djeca. Ovaj podatak zaista može biti oslobađajući za djecu kao neformalne negovatelje.

Naredna tvrdnja ide u prilog veće informisanosti i povjerenja u domove starih, gdje su ispitanici u najvećem procentu (52%) u potpunosti saglasni sa tvrdnjom da je dom mjesto gdje stariji imaju kvalitetan život, brigu, njegu i pažnju stručnog osoblja. Suprotno njima, procenat onih koji se uopšte ne slažu i ne slažu je izuzetno mali, svega 4.6% (ukupno za dvije kategorije).

3. Dom starih je mjesto gdje stariji imaju kvalitetan život, brigu, njegu i pažnju stručnog osoblja.

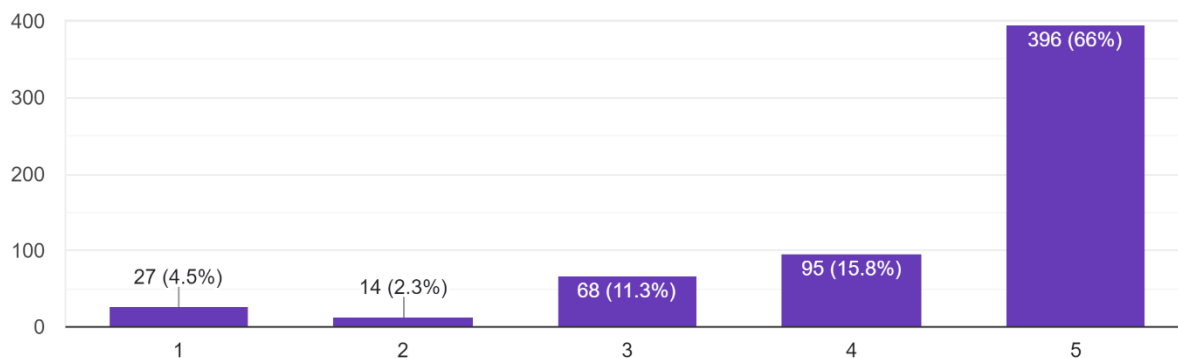
600 responses

Sa tvrdnjom da je potpuno normalno da starija osoba koja ima porodicu, ali ne želi da opterećuje djecu, samostalno odluči da ide u dom, saglasno je 396 ispitanika, tj. 66% ukupnog uzorka. Ovo se može tumačiti kao svijest o tome da je organizacija brige i njege nešto što može značajno uticati na živote svih članova porodice.

4. Potpuno je normalno da starija osoba koja ima porodicu ali ne želi da opterećuje djecu, samostalno odluči da ide u Dom.

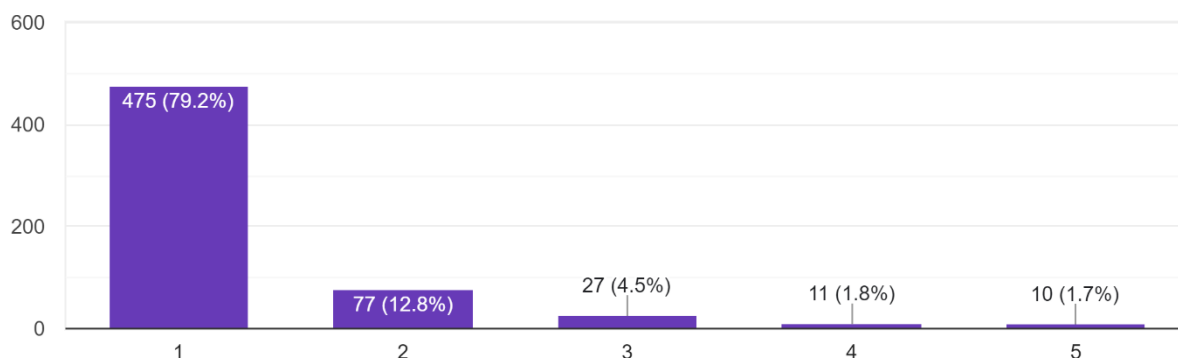
600 responses

79.2% ispitanika se uopšte ne slaže sa tvrdnjom da je dom starih mjesto za siromašne ljude. Ranije su se često mogli čuti komentari da je dom mjesto za socijalno ugrožene ljude koji nisu u mogućnosti, prije svega finansijskoj, da brinu o sebi. Danas, na osnovu interesovanja koje vlada za smještaj u Domu starih „Podgorica“, možemo reći da je značajan broj onih koji imaju visoka primanja i opredjeljuju se za uslugu smještaja.

5. Dom starih je mjesto za siromašne ljude.

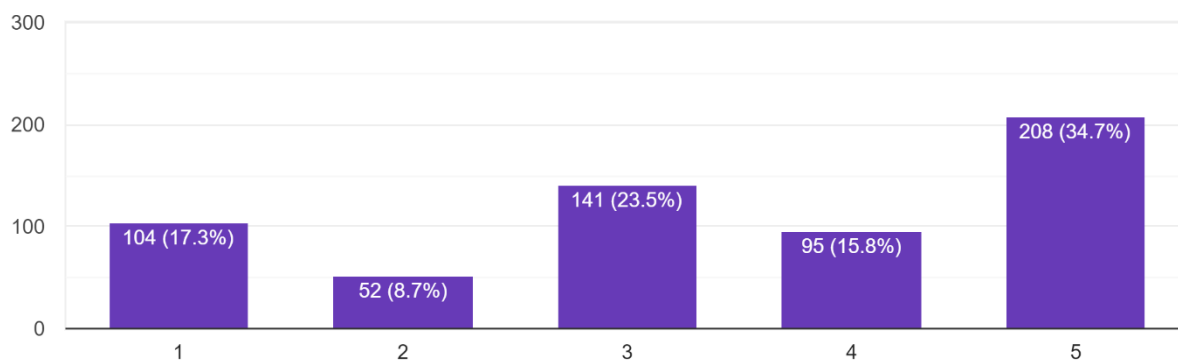
600 responses

Značajno manja odlučnost ispitanika uočena je kod tvrdnje koja se odnosi na to da bi, u slučaju da njihovi roditelji odluče da idu u dom to prihvatili bez osjećaja krivice. Iako se 34.7% ispitanika u potpunosti slaže, nije zanemarljiv udio onih koji su neodlučni (23.5%) kao i onih koji se uopšte ne slažu (17.3%). Ovakvi rezultati su i očekivani uzimajući u obzir činjenicu da nam je uvijek lakše da odlučujemo i procjenjujemo kada se radi o nekom drugom, a ne nama ili našim najbližim. Takođe, tradicionalna patrijahalna porodica njeguje običaj da su djeca ta koja brinu o roditeljima, u svom domaćinstvu, a ne da za njih to čine drugi ljudi.

6. Kada bi moji roditelji izrazili želju da idu u Dom to bih prihvatio/la bez osjećaja krivice.

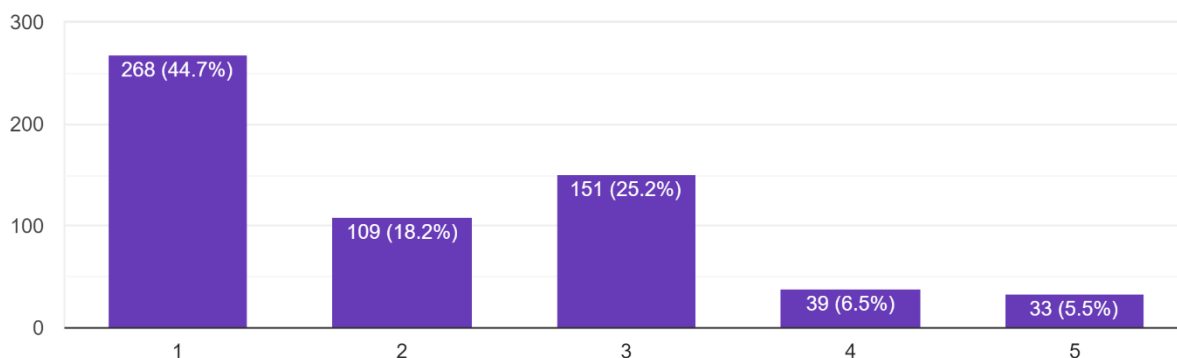
600 responses

Sledeće dvije tvrdnje osmišljene su na način da provjere kako ljudi doživljavaju komunikaciju doma sa zajednicom, tj. koliko je dom otvoren za posjete, koliko korisnici mogu izlaziti iz doma itd.

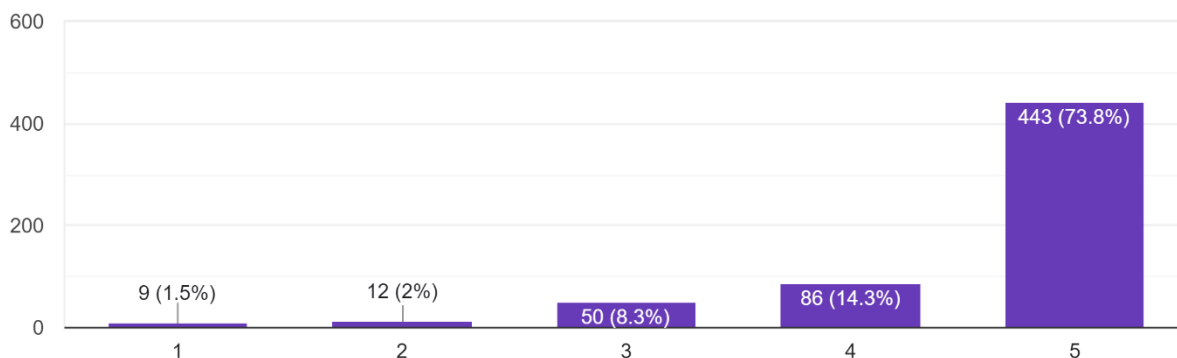
7. Ljudi koji su smješteni u Domu nemaju više kontakt sa zajednicom i jako rijetko izlaze iz Doma.

600 responses

8. Članovi porodice i dalje mogu da brinu o svojim najbližim i da ih redovno obilaze ili provode vikende sa njima, bez obzira što su smješteni u Domu.

600 responses

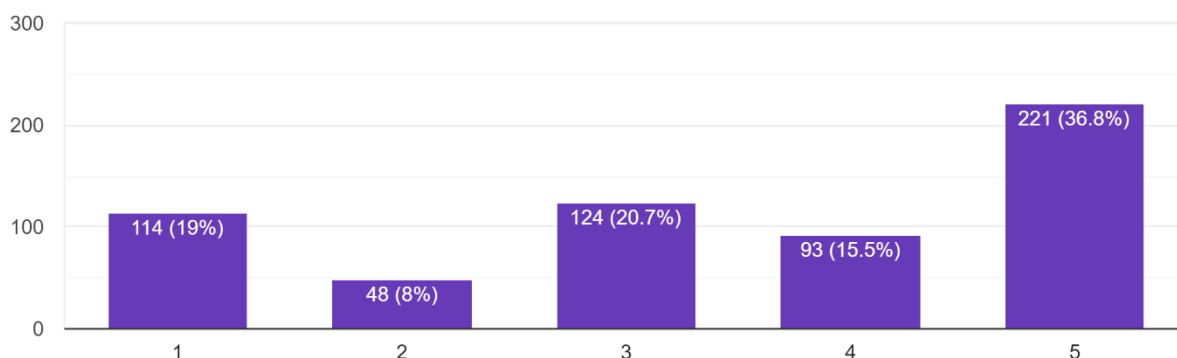
Rezultati za sedmu i osmu tvrdnju ukazuju na dobru informisanost građana o konceptu doma kao otvorene ustanove. Ohrabruje i to što se prepoznaje značajna uloga i odgovornost članova porodice koji i dalje mogu da brinu o svojim najbližim bez obzira što oni žive u domu.

Devetom tvrdnjom željeli smo provjeriti da li ispitanici mogu sebe da zamisle kao korisnika usluge smještaja. Ovdje, kao i kod pitanja koje se odnosi na roditelje, bilo je očekivano

veće premišljanje što su rezultati i pokazali. Iako je zbir onih koji se u potpunosti slažu i onih koji se slažu dosta veći od zbira onih koji su na drugom kontinuumu skale, valja naglasiti da je 20.7% onih koji se i slažu i ne slažu, kao i 27% (zbir „uopšte se ne slažem“ i „ne slažem se“) onih koji ne vide sebe u Domu.

9. Kada razmišljam o svojoj starosti mogu da zamislim sebe u Domu.

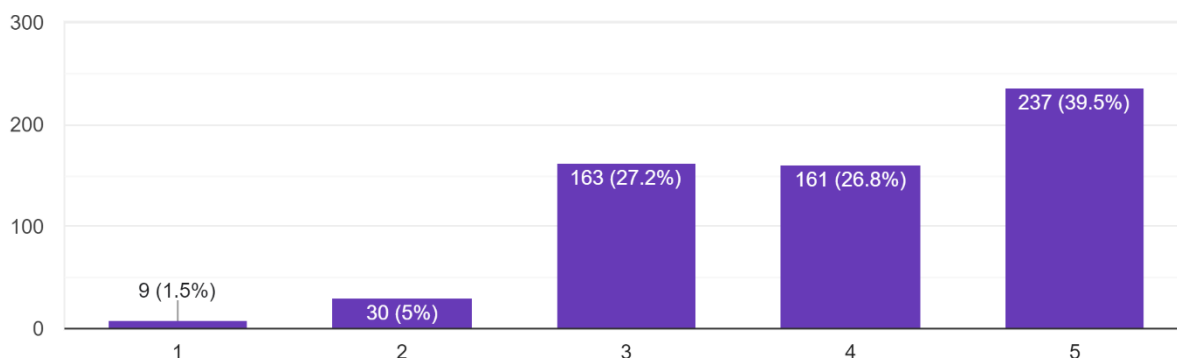
600 responses

U domovima se često organizuju rekreativne, kulturne, edukativne aktivnosti, a radno-okupaciona terapija sastavni je dio svakodnevne usluge. Zbog toga smo htjeli da provjerimo u kojoj mjeri su ispitanici saglasni sa tvrdnjom da korisnici u domu imaju bogat kulturni, društveni i rekreativni sadržaj. Rezultati ukazuju na to da su ispitanici u najvećem procentu u potpunosti saglasni sa navedenim.

10. Dom je mjesto gdje ljudi imaju bogat društveni, kulturni i rekreativni sadržaj.

600 responses

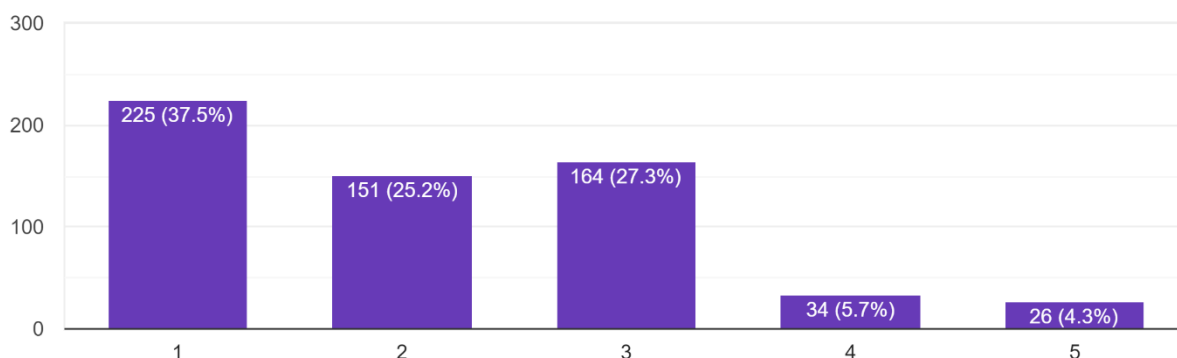

Stariji, a posebno oni lošijeg finansijskog i zdravstvenog stanja, procjenjuju se kao posebno ranjiva kategorija, pod rizikom od različitih oblika nasilja. Ustanove su često bile

posmatrane kao mogući izvor zloupotrebe iz više razloga (nemoć korisnika, nemogućnost korisnika da odlučuje, da se brani, izbori, bez svojih bližnjih i zaštite), a kao potencijalni počinioci nasilja navode se kako zaposleni, tako i drugi korisnici doma. Zbog svega navedenog htjeli smo da provjerimo stav građana po tom pitanju. Iako i ovdje imamo 27.3% onih koji se i slažu i ne slažu, daleko je veći procenat onih koji se uopšte ne slažu i ne slažu (62.7%).

11. U Domu se često dešavaju zloupotrebe korisnika, u smislu krađe, zlostavljanja, neadekvatne njege i uskraćivanja osnovnih prava.

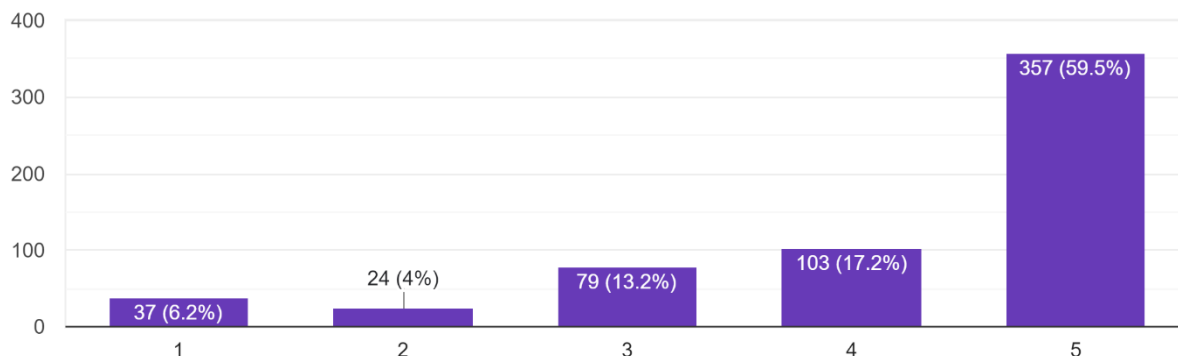
600 responses

Sledeća tvrdnja odnosila se na težak položaj djece koja svakodnevno brinu o svojim oboljelim roditeljima, usled čega su pod velikim rizikom od sindroma izgaranja, socijalne izolacije i mnoštva drugih problema. Ukoliko nemaju podršku sistema i okoline, ove porodice se na kraju, usled sopstvene iscrpljenosti odlučuju za domski smještaj. Navedeno je čest slučaj kod djece koja brinu o roditeljima koji imaju demenciju, kao i o onima koji se nalaze u terminalnim fazama bolesti. Najveći procenat ispitanika pokazao je veliko razumijevanje za izbor doma u ovim okolnostima. Bez obzira što je dom opcija, ovdje prepoznamo mogućnost za dalja istraživanja i unapređenje trenutnog položaja neformalnih njegovatelja, usluga podrške koje bi bile posvećene njima, kao i starijima koji žele da ostanu kod kuće što je duže moguće.

12. Razumijem ljude koji svoje teško oboljele roditelje, usled sopstvene nemoći i iscrpljenosti, smjeste u Dom.

600 responses

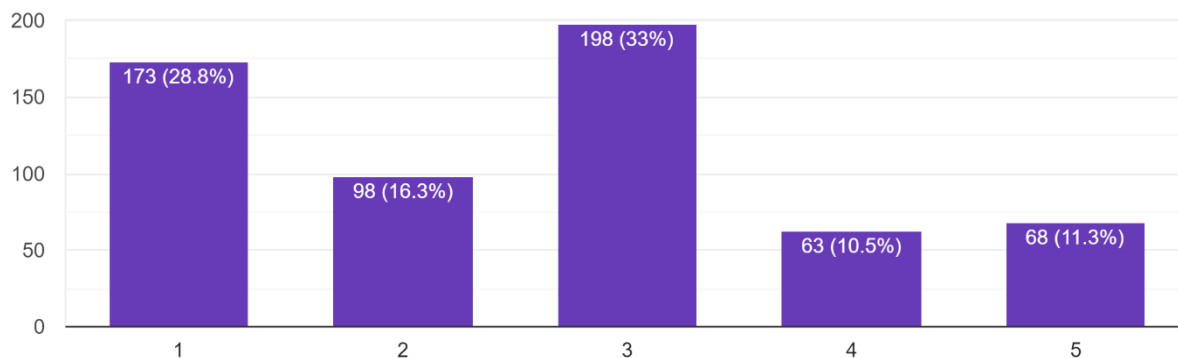

Poslednje tri tvrdnje odnose se na stav građana o daljem razvoju usluga podrške za starije. Kod ovih tvrdnji ispitanici su u najvećem procentu iskazali dilemu. Ovakvi rezultati su očekivani i ukazuju na potrebu postojanja podrške za život u zajednici jednako kao i institucionalnog smještaja jer izbor treba da postoji i zavisi prije svega od samih okolnosti i specifične situacije. Dalje, veliki broj članova porodice koji se interesuju za dom, kao jedan od razloga navode i teškoće u pronalaženju njegovateljica/gerontodomačica koje bi uslugu brige i njege pružale 24h. Ovaj vid usluge najčešće se obezbjeđuje dogovorom između porodice i osoba koje se prijave za njegu starijeg lica. Usluga je obično u rangu cijene smještaja u domu, ali se na to dodaje trošak struje, hrane itd. Dakle, domski smještaj je nekad isplativiji u odnosu na navedenu opciju. Uslugu 24h brige i njege zakonska regulativa ne prepoznaje na taj način, pa je članovima porodice jako teško doći do preporuke za nekoga koga bi angažovali, a da je taj neko sa iskustvom, znanjem i osoba od povjerenja. Dakle, ne postoji organizacija/ustanova koja pruža ovu uslugu, tj. raspolaže sa saradnicima koji su adekvatno obučeni za rad. Takođe, tamo gdje usluga pomoć u kući postoji, često se navodi da nije dovoljan broj gerontodomačica u odnosu na broj starijih kojima je ova vrsta podrške potrebna.

Vjerovatno zbog svega navedenog, ispitanici na tvrdnju da je bolje platiti nekoga da brine o starijima kod kuće nego ih smjestiti u dom, u malom procentu izražavaju slaganje. Najbrojniji su oni koji se i slažu i ne slažu (33%), nakon čega je najviše onih koji se uopšte ne slažu (28.8%), dok je onih koji se ne slažu 16.3%. Slične rezultate dobili smo i kod tvrdnje da treba ulagati mnogo više u razvijanje usluga podrške za starije da ostanu kod kuće, nego u gradnju novih domova. Tu je takođe najviše onih koji se i slažu i ne slažu (31.3%), 26.3% je onih koji se uopšte ne slažu, 13.7% onih koji se ne slažu, dok je onih koji se u potpunosti slažu i slažu ukupno 28.6%.

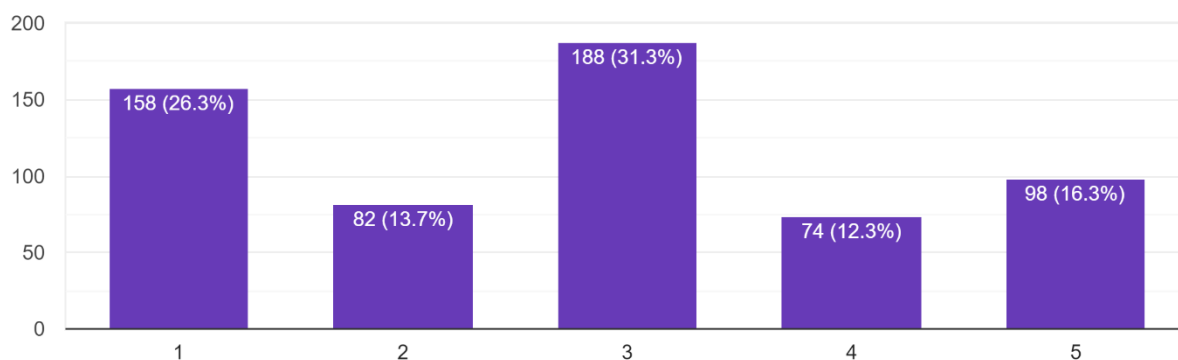
13. Smatram da je mnogo bolje platiti nekoga da brine o starijim osobama kod kuće, nego smjestiti ih u Dom.

600 responses

14. Treba mnogo više ulagati u razvijanje usluga podrške starijima da ostanu kod kuće, nego u gradnju novih domova.

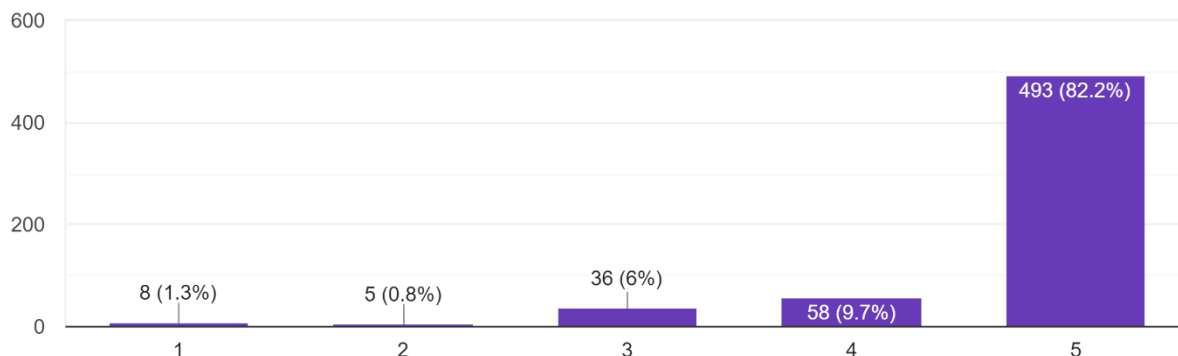
600 responses

Poslednja tvrdnja pokazuje da se čak 82.2% ispitanika u potpunosti slaže da dom treba da postoji u svakoj većoj opštini, kao sigurno i bezbjedno mjesto za sve starije kojima je neophodna svakodnevna briga i njega.

15. Dom starih je potreban svakoj većoj opštini kao sigurno i bezbjedno mjesto za sve starije kojima je neophodna svakodnevna briga i njega.

600 responses

Preporuke i ograničenja sprovedenog istraživanja

Istraživanje pod nazivom „Utvrđivanje stavova građana o institucionalnom smještaju starijih osoba” rađeno je bez ambicije da generalizuje dobijene rezultate na ukupnu populaciju, već isključivo sa ciljem da inicira buduća istraživanja na ovu i slične teme i bude dobra osnova za iste. Vjerujemo da bi kreirani upitnik bio adekvatan za veće istraživanje koje bi obuhvatilo preciznije definisan uzorak, uz veće mjere kontrole samog sprovođenja istraživanja, ukrštanje varijabli, kao i provjeru brojnih istraživačkih pitanja koje se odnose na uslugu domskog smještaja u Crnoj Gori. Kao najveću kritiku istraživanja izdvajamo uzorak čije su karakteristike već navedene, a koji može biti sporan iz sledećih razloga:

- Uzorak, između ostalih, čine poznanici zaposlenih u domu što može biti razlog njihovog pozitivnog stava (više su informisani);
- U uzorku je značajan broj ljudi koji su iz pomagačkih profesija pa je pretpostavka da će i oni imati pozitivan stav;
- Značajno manji broj ljudi iz drugih opština u odnosu na Podgoricu, manja zastupljenost mladih i starijih ispitanika (u najvećem procentu ljudi srednjih godina).

Bez obzira na manjkavosti uzorka u istraživanju, vjerujemo da se slični rezultati mogu očekivati i ukoliko se isto istraživanje ponovi, uz već pomenute korekcije.

Na osnovu dobijenih rezultata, predlaže se sledeće:

- Potrebno je raditi na većoj informisanosti građana o uslugama podrške za starije. U jednakoj mjeri, ljude treba informisati o uslugama podrške za život u zajednici, kao i o uslugama smještaja.
- Sprovođenje fokus grupa sa neformalnim njegovateljima i starijima, kako bi se dobile detaljnije informacije o izazovima sa kojima se suočavaju kada su u pitanju usluge podrške za život u zajednici. Na osnovu dobijenih rezultata kreirati nove modele usluga koje bi odgovarale na potrebe starijih.
- Domovi treba da budu još više otvoreni za komunikaciju sa javnošću, a u medijima treba da bude više zastupljena slika svakodnevnog života korisnika.
- Sprovesti isto istraživanje nakon otvaranja JU Dom starih "Podgorica" i uporediti podatke, kako bi se utvrdilo koliki uticaj ima postojanje doma u zajednici, na samo mišljenje građana o istom.
- Proces deinstitucionalizacije nije moguć bez adekvatne pripreme zajednice koja bi morala imati na raspolaganju široku lepezu usluga podrške koje bi obuhvatile sve potrebe starijih i zamijenile domski smještaj. Mišljenja smo da je u ovom trenutku racionalno raditi na transformaciji domova u gerontološke centre, gdje bi zapravo domovi bili pružaoci usluga podrške za život u zajednici, kao i usluge smještaja za koju će zasigurno uvijek postojati interesovanje. Pored već postojećih usluga domovi bi mogli pružati usluge njege kod kuće (po istom principu kao usluga pomoć u kući), kao i privremenog i povremenog boravka (predah za neformalne njegovatelje i urgentni smještaj). Takođe, domovi mogu biti centri edukacije i obavljanja prakse za sve pružaoce usluga za starije. Dakle, trenutno pozitivno razmišljanje i povjerenje javnosti koje istraživanje pokazuje, kao i otvaranje dva nova doma, treba iskoristiti za dalje unaprjeđenje usluga i približavanje domova zajednici.